The 1st International Conference 2018

The Proceedings of

2018 INNOVATION AND EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (IESDG 2018)

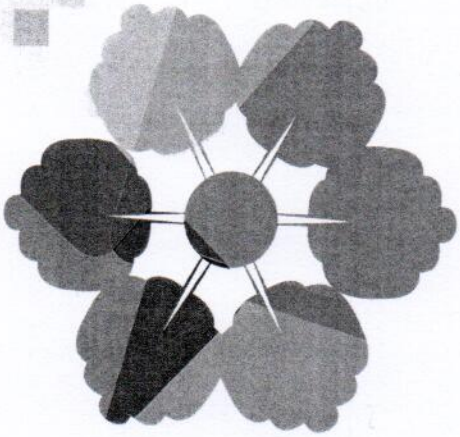

IESDG 2018

INNOVATION AND EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

AUGUST 31st, 2018

EKATHOTSAROT BUILDING,
NARESUAN UNIVERSITY,
PHITSANULOK, THAILAND

CONFERENCE TOPICS

- HEALTH AND MEDICAL EDUCATION FOR THE DIVERSE SOCIETY
- INNOVATION AND INFORMATION ECHNOLOGY FOR EDUCATIONAL DEVELOPMENT
- HUMANITY, SOCIAL SCIENCE AND EDUCATIONAL DEVELOPMENT
- LANGUAGE, LITERACY AND EDUCATIONAL DEVELOPMENT

Co-Hosts

IESDG 2018 INNOVATION AND EDUCATION GOALS
The 1st International Conference 2018

การศึกษารูปแบบการสื่อสารและปฏิกิริยาตอบสนอง ของกลุ่มชุมชนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก: กรณีศึกษา กลุ่มโรคซึมเศร้าหายได้

THE STUDY OF COMMUNICATION PATTERNS AND FEEDBACK FOR FACEBOOK'S COMMUNITY: A CASE STUDY OF DEPRESSION HAS DISAPPEARED GROUP

วิภาวี จันทร์แก้ว[1*]

[1]อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

*Corresponding Author, E-mail: vipavee.ck@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร 2) เพื่อศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร 3) เพื่อศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองการสื่อสาร ของกลุ่มชุมชนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก กรณีศึกษากลุ่ม "โรคซึมเศร้าหายได้ Depression" ผู้ศึกษาดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาร กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้คือ โพสต์ข้อความการสื่อสารในกลุ่มชุมชน ภายในระยะเวลา 1 เดือน จำนวน 330 โพสต์ข้อความ เป็นสื่อในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบเนื้อหาการสื่อสารที่พบมากที่สุดคือ การระบายอารมณ์และความรู้สึก 2) รูปแบบประโยคการสื่อสารที่พบมากที่สุดคือ การสื่อสารแบบประโยคบอกเล่าในทิศทางเชิงลบ 3) ปฏิกิริยาตอบสนอง ด้วยการจำแนกตามรูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร พบว่าโพสต์ที่มีการกดถูกใจมากที่สุด คือการระบายอารมณ์และความรู้สึก และโพสต์ที่มีการแสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ การประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต ส่วนการจำแนกปฏิกิริยาตอบสนองตามรูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่าโพสต์ที่มีการกดถูกใจและแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือแบบประโยคบอกเล่า

คำสำคัญ: โรคซึมเศร้า, รูปแบบเนื้อหา, รูปแบบประโยค, ปฏิกิริยาตอบสนอง, กลุ่มเฟซบุ๊ก

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study content communication patterns. 2) To study sentence communication patterns. 3) To study feedback communication for Facebook's community : A Case Study of Depression has disappeared. The study by quantitative research with content analysis. The sample of this research is facebook posts text messages on community group of 330 post during a month.

The research found that 1) The most content communication patterns is emotions and feelings. 2) The most sentence communication patterns is negative declarative sentence communication in the negative direction. 3) Feedback communication, It is classified by content communication patterns. The Most posts with likes is emotions and feelings and the most posts with comments is problem with people all around life. It is classified by sentence communication patterns. The Most posts with likes and comments is declarative sentence.

Keywords: Depression, Content, Sentence, Feedback, Facebook Group

บทนำ

โรคซึมเศร้า คือโรคทางจิตเวชที่พบได้บ่อยและมากที่สุด โดยเป็นโรคใกล้ตัวซึ่งสามารถเกิดได้กับคนทุกเพศทุกวัย อันมีสาเหตุมาจากมรสุมและการสูญเสียบางสิ่งบางอย่างในชีวิต ทำให้ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รับประทานอาหารน้อย นอนไม่หลับ เครียด ไม่มีความสุขในชีวิต วิตกกังวลตลอดเวลา ฯลฯ ซึ่งผู้ป่วยไม่สามารถประสานความคิดและความรู้สึกของตนเองได้ เมื่อดูจากภายนอกอาจพบว่าอาการของผู้ป่วยนั้นใกล้เคียงกับการเศร้าเสียใจทั่วไป ซึ่งแท้จริงแล้วนั้นมีผลกระทบระดับที่รุนแรงมากโดยที่ตัวผู้ป่วยอาจไม่รู้สึกตัวในระยะเริ่มต้นเสียด้วยซ้ำ ซึ่งกว่าจะรู้ตัวอาการของโรคก็อยู่ในขั้นรุนแรง ทำให้เป็นโรคร้ายที่พรากหลายชีวิตอย่างคาดไม่ถึง จากข้อมูลการสำรวจของ World Health Organization พบว่าประชากรทั่วโลกมักประสบกับโรคซึมเศร้าประมาณ 350 ล้านคน (Honestdocs, 2561) สำหรับประเทศไทยนั้นนับว่ามีความน่าเป็นห่วงเป็นอย่างมาก อันสังเกตได้จากข่าวการการทำร้ายตนเองและคนรอบข้าง การฆ่าตัวตาย ซึ่งมีต้นตอมาจากปัญหาครอบครัว การงาน การเงิน การสูญเสียบางอย่าง เป็นต้น โดยกรมสุขภาพจิตคาดการณ์ว่าคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป เป็นโรค

ซึมเศร้ามากถึง 1.5 ล้านคน โดยพบว่าร้อยละ 50 ของการฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากโรคซึมเศร้า ทั้งนี้ในปี 2559 มีอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ที่ร้อยละ 6.35 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน ทำให้ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามากถึงร้อยละ 55.40 จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม (Thaipbs, 2561)

ปัญหาโรคซึมเศร้านั้นนับเป็นปัญหาระดับรุนแรงต่อสังคมเป็นอย่างมาก โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุของโรคซึมเศร้าเกิดจากกรรมพันธุ์ สารเคมีในสมอง และลักษณะนิสัย (ประชาชาติธุรกิจ, 2561) แต่สังคมไทยส่วนใหญ่มักไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโรคซึมเศร้าที่ถูกต้อง โดยเมื่อพบว่าคนในครอบครัวหรือคนใกล้ตัวเป็นโรคซึมเศร้านั้นเป็นเพราะการแกล้งทำเป็นเศร้าเพื่อเรียกร้องความสนใจ การมีความทุกข์เป็นเรื่องธรรมดา หากเข้าวัด นั่งสมาธิก็หาย และการฆ่าตัวตายคือไม่สู้และจิตใจอ่อนแอ ซึ่งล้วนเป็นความเข้าใจที่ผิดทั้งสิ้น (Sanook, 2560) ดังนั้นการที่ในสังคมไทยส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจผู้ป่วยโรคซึมเศร้าทำให้ผู้ป่วยไม่มีที่พึ่งทางจิตใจแม้กระทั่งจากคนในครอบครัว ผู้ป่วยจึงต้องการที่จะสื่อสารกับผู้ที่เข้าใจและรับฟังอาการป่วยของตนเอง ผ่านทางการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่บนชุมชนเครือข่ายสังคมออนไลน์ขนาดใหญ่ ที่ทำให้ผู้ป่วยสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ป่วยที่มีความเข้าใจซึ่งกันและกันได้อย่างง่ายดาย

การที่ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าได้พูดคุยกับคนที่มีความเข้าใจตรงกันนั้นนับว่าเป็นข้อดีที่จะเยียวยาผู้ป่วยให้ดีขึ้นได้ อย่างไรก็ตามในทางกลับกันพบว่าการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์นั้นอาจทำให้ผู้ป่วยมีอาการที่แย่ลง เนื่องจากทำให้เกิดการหมกมุ่นกับความรู้สึกที่แสดงออกบนโลกออนไลน์ ทำให้กลายเป็นคนเก็บตัวและไม่สุงสิงกับโลกภายนอก จนเกิดภาวะเศร้าได้ง่ายและลึกซึ้งมากขึ้น กระทั่งไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ (Healthtodaythailand, 2561)

กลุ่ม "โรคซึมเศร้าหายได้ Depression" กลุ่มชุมชนของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก ลักษณะกลุ่มแบบกลุ่มปิด ที่มีสมาชิกมากถึง 7,139 คน โดยเป็นกลุ่มชุมชนเกี่ยวกับโรคซึมเศร้าที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดบนเฟซบุ๊ก สมาชิกส่วนใหญ่คือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีการพูดคุยสนทนากันผ่านกลุ่ม ซึ่งทุกคนที่อยู่ในกลุ่มล้วนสามารถโพสต์ข้อความ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำหรับเป็นพื้นที่การสื่อสารบนโลกออนไลน์ให้กับผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการที่สมาชิกทุกคนมีอิสระในการพูดคุย ตลอดจนการให้ข้อมูลต่างๆนั้น ก็อาจมีผลเสียบางประการ เช่น ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ข้อความเชิงลบจำนวนมาก ฯลฯ ที่อาจทำให้ผู้ป่วยอาการทรุดลงได้

จากที่มาและความสำคัญข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าในกลุ่มชุมชนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก "โรคซึมเศร้าหายได้ Depression" ด้วยการศึกษาโพสต์ข้อความของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยศึกษารูปแบบการสื่อสารและปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงเนื้อหาและประโยคส่วนใหญ่ที่ใช้ในการสื่อสาร ตลอดจนการค้นพบสาเหตุ

ต่างๆที่เป็นที่มาของอาการป่วย รวมถึงการรับทราบปฏิกิริยาการตอบสนองจากการสื่อสารที่ผู้ป่วยมีต่อผู้ป่วยคนอื่นๆในกลุ่มอีกด้วย ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในเรื่องของโรคซึมเศร้า การเข้าใจผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มากขึ้น ตลอดจนการพัฒนาแนวทางการรักษาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชากรมีสุขภาพจิตที่ดีและทำให้สังคมอยู่ในภาวะแห่งความสุขมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร ของกลุ่มชุมชนเฟซบุ๊กโรคซึมเศร้าหายได้

2) เพื่อศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร ของกลุ่มชุมชนเฟซบุ๊กโรคซึมเศร้าหายได้

3) เพื่อศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองการสื่อสาร ของกลุ่มชุมชนเฟซบุ๊กโรคซึมเศร้าหายได้จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโรคซึมเศร้า แนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก ทฤษฎีการสื่อสาร แนวคิดการใช้ประโยคเพื่อการสื่อสาร และแนวคิดเกี่ยวกับปฏิกิริยาการตอบสนองในการสื่อสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการสื่อสารและปฏิกิริยาตอบสนองของกลุ่มชุมชนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก: กรณีศึกษากลุ่มโรคซึมเศร้าหายได้” เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสาร (Content Analysis) เพื่อศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร รูปแบบประโยคการสื่อสาร และปฏิกิริยาตอบสนองการสื่อสาร ของกลุ่มชุมชนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก กรณีศึกษากลุ่มโรคซึมเศร้าหายได้ สื่อที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การโพสต์ข้อความการสื่อสารในกลุ่มชุมชน ตั้งแต่วันที่ 1-30 มิถุนายน 2561 รวมระยะเวลา 1 เดือน จำนวนรวมทั้งสิ้น 330 โพสต์ข้อความ

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกโพสต์ข้อความของสมาชิกในกลุ่มที่มีรูปโปรไฟล์แสดงระบุเพศชัดเจนและมีการใช้ข้อความที่สื่อสารความหมายไปในทิศทางที่ครอบคลุมเกี่ยวกับโรคซึมเศร้าอย่างชัดเจนมากกว่า 70% ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาโพสต์ข้อความของสมาชิกภายในกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ โดยทำการคัดเลือกโพสต์จำนวน 50 โพสต์ ในลำดับแรกเพื่อนำข้อมูลที่พบมาทำการสร้างแบบวิเคราะห์แบบลงรหัส ประกอบไปด้วยข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบเนื้อหา รูปแบบประโยค และปฏิกิริยาการตอบสนอง เพื่อนำข้อมูลไปเป็นเกณฑ์ในการสร้างเครื่องมือบันทึกลงรหัส (Coding Sheet) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้เกณฑ์ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือ เพศ ลักษณะภาวะการซึมเศร้า และช่วงเวลาการใช้งาน 2) รูปแบบเนื้อหา คือ ระบายอารมณ์และความรู้สึก วิธีดูแลรักษาตนเอง ประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต การเข้าสังคมอย่างมีความสุข การบอกเล่าประสบการณ์ ต้องการกำลังใจ วิธีการบำบัด และหาเพื่อน 3) รูปแบบประโยค ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคขอร้อง และประโยคปฏิเสธ พร้อมทั้งแบ่งทิศทางของประโยคออกเป็นทิศทางบวก ลบ และเป็นกลาง 4) ปฏิกิริยาการตอบสนอง ซึ่งวัดโดยการจำแนกตามรูปแบบเนื้อหาและรูปแบบประโยค คือการกดถูกใจ (Like) และการแสดงความคิดเห็น (Comment) เมื่อสร้างเครื่องมือแบบลงรหัสเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงนำเครื่องมือไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แบบ Krippendorff's Alpha ด้วยการนำโพสต์ข้อความจำนวน 50 โพสต์ (Case) ที่ผ่านเกณฑ์มาใช้ในการทดสอบ พบว่าได้ค่า Krippendorff's Alpha อยู่ในระดับ 0.894 ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถเชื่อถือได้ จากนั้นผู้ศึกษาจึงนำเครื่องมือลงรหัส (Coding Sheet) ผ่านการทดสอบแล้วนั้น มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์โพสต์ข้อความจำนวน 330 โพสต์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการจัดลำดับแสดงผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามแบบลงรหัสเก็บข้อมูล (Coding Sheet) คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) การศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร 3) การศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร และ 4) ปฏิกิริยาการตอบสนองการสื่อสาร โดยแสดงผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
หญิง	247	74.8
ชาย	83	25.2
2. ลักษณะภาวะการซึมเศร้า		
ภาวะซึมเศร้าทั่วไป	246	74.5
ภาวะซึมเศร้าอยากฆ่าตัวตาย	44	13.3
เคยเป็นภาวะซึมเศร้าและหายแล้ว	20	6.0
สงสัยว่าเป็นภาวะซึมเศร้า	12	3.6
คนในครอบครัวเป็นภาวะซึมเศร้า	6	1.8
ภาวะซึมเศร้าขณะตั้งครรภ์	2	0.6
3. ช่วงเวลาการใช้งาน		
06.01-12.00 น.	48	14.5
12.01-18.00 น.	100	30.3
18.01--24.00 น.	146	44.2
24.01-06.00 น.	36	10.9
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบว่าเป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 74.8 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ตามลำดับ สำหรับลักษณะภาวะการซึมเศร้าของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าอยู่ในภาวะซึมเศร้าทั่วไปมากที่สุด จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 รองลงมาคือภาวะซึมเศร้าอยากฆ่าตัวตาย จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และเคยเป็นภาวะซึมเศร้าและหายแล้ว จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ตามลำดับ ส่วนช่วงเวลาการใช้งานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าใช้งานช่วงเวลา 18.01--24.00 น. มากที่สุด จำนวน 146

คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 รองลงมาคือ 12.01-18.00 น. จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 และ 06.01-12.00 น.จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของรูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร

รูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ (%)
ระบายอารมณ์และความรู้สึก	104	31.5
วิธีดูแลรักษาตนเอง	63	19.0
ประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต	48	14.5
การเข้าสังคมอย่างมีความสุข	30	9.0
การบอกเล่าประสบการณ์	26	7.8
ต้องการกำลังใจ	22	6.6
วิธีการบำบัด	19	5.7
หาเพื่อน	18	5.4
รวม	**330**	**100.0**

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างสื่อสารเพื่อระบายอารมณ์และความรู้สึก จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาคือ วิธีการดูแลรักษาตนเอง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 ประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 การเข้าสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 การบอกเล่าประสบการณ์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ต้องการกำลังใจ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 วิธีการบำบัด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 และหาเพื่อน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ตามลำดับ

3. ผลการศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของรูปแบบประโยคการสื่อสาร

ทิศทาง	รูปแบบประโยคการสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ (%)
ทิศทางเชิงบวก	ประโยคบอกเล่า	44	13.3
	ประโยคคำถาม	6	1.8
	ประโยคขอร้อง	1	0.3
ทิศทางเชิงลบ	ประโยคบอกเล่า	134	40.6
	ประโยคคำถาม	46	13.9
	ประโยคขอร้อง	1	0.3
	ประโยคปฏิเสธ	4	1.2
ทิศทางเป็นกลาง	ประโยคบอกเล่า	19	5.7
	ประโยคคำถาม	73	22.1
	ประโยคขอร้อง	2	0.6
รวม		**330**	**100.0**

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างสื่อสารแบบประโยคบอกเล่าในทิศทางเชิงลบมากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาคือประโยคคำถามในทิศทางที่เป็นกลาง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 และประโยคบอกเล่าในทิศทางเชิงบวก จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาปฏิกิริยาการตอบสนองการสื่อสาร

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนครั้งของปฏิกิริยาตอบสนองจำแนกตามรูปแบบเนื้อหาการสื่อสารและรูปแบบประโยคการสื่อสาร

รูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร	การกดถูกใจ (Like)	การแสดงความคิดเห็น (Comment)
ระบายอารมณ์และความรู้สึก	1,665	754
วิธีดูแลรักษาตนเอง	798	666
ประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต	1,072	838
การเข้าสังคมอย่างมีความสุข	1,069	524
การบอกเล่าประสบการณ์	261	115
ต้องการกำลังใจ	589	163
วิธีการบำบัด	305	160
หาเพื่อน	669	528
รวม	**6,428**	**3,748**
รูปแบบประโยคการสื่อสาร	**การกดถูกใจ (Like)**	**การแสดงความคิดเห็น (Comment)**
ประโยคบอกเล่า	4,083	2,070
ประโยคคำถาม	2,439	1,770
ประโยคขอร้อง	131	44
ประโยคปฏิเสธ	13	11
รวม	**6,666**	**3,895**

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาปฏิกิริยาการตอบสนอง จำแนกตามวัตถุประสงค์การสื่อสาร โดยการกดถูกใจ (Like) พบในระบายอารมณ์และความรู้สึก จำนวน 1,665 ครั้ง รองลงมาคือประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต จำนวน 1,072 ครั้ง และการเข้าสังคมอย่างมีความสุข จำนวน 1,069 ครั้ง ตามลำดับ ส่วนการแสดงความคิดเห็น (Comment) พบในการประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต จำนวน 838 ความคิดเห็น รองลงมาคือระบายอารมณ์และความรู้สึก จำนวน 754 ความคิดเห็น และวิธีดูแลรักษาตนเอง จำนวน 666 ความคิดเห็น ตามลำดับ สำหรับผลการศึกษาปฏิกิริยาการตอบสนองด้วยการจำแนกตามรูปแบบการสื่อสาร โดยการกดถูกใจ (Like) พบในประโยคบอกเล่ามากที่สุด จำนวน

4,083 ครั้ง รองลงมา คือ ประโยคคำถาม จำนวน 2,439 ครั้ง และประโยคขอร้อง จำนวน 131 ครั้ง ตามลำดับ ส่วนการแสดงความคิดเห็น (Comment) พบในประโยคบอกเล่ามากที่สุด จำนวน 2,070 ความคิดเห็น รองลงมาคือ ประโยคคำถาม จำนวน 2,439 ความคิดเห็น และประโยคขอร้อง จำนวน 131 ความคิดเห็น ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของโพสต์ข้อความการสื่อสารในกลุ่มชุมชนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก กรณีศึกษากลุ่มโรคซึมเศร้าหายได้ จำนวน 330 โพสต์ข้อความ จากการศึกษา พบว่า สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีลักษณะภาวการณ์ซึมเศร้าแบบทั่วไปและมีการใช้งานกลุ่มชุมชนออนไลน์ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. มากที่สุด

การสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ 1) การศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร พบว่า รูปแบบเนื้อหาการสื่อสารที่พบมากที่สุด คือ การระบายอารมณ์และความรู้สึก 2) การศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่า รูปแบบประโยคการสื่อสารที่พบมากที่สุด คือ ประโยคบอกเล่าในทิศทางเชิงลบ 3) ปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการจำแนกตามรูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร พบว่า โพสต์ที่มีการกดถูกใจมากที่สุดคือการระบายอารมณ์และความรู้สึก และโพสต์ที่มีการแสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือการประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต ส่วนการจำแนกปฏิกิริยาตอบสนองตามรูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่า โพสต์ที่มีการกดถูกใจและแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือ แบบประโยคบอกเล่า

อภิปรายผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาดังกล่าวสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชนเฟซบุ๊ก “โรคซึมเศร้าหายได้ Depression” ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีภาวะเป็นโรคซึมเศร้ามากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ (2555) พบว่าเพศหญิงมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้า เนื่องจากการถูกกดดันจากความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความผูกพันแม่-ลูก การตัดใจไม่ได้ และผู้หญิงต้องอยู่ในบ้าน และการศึกษาของ Moreno, et al. (2011) กล่าวว่าเพศหญิงร้อยละ 43.5 มักแสดงอาการซึมเศร้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งนี้เพศหญิงมีการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตฤณธวัช วงษ์ประเสริฐ และกุลทิพย์ ศาสตระรุจิ (2559) ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์

เฟสบุ๊ก กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าแบบทั่วไป โดยพบว่าโรคซึมเศร้ามาจากปัจจัยต่างๆ ในชีวิต รวมไปถึงการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นเหตุให้คนเป็นโรคซึมเศร้ามากขึ้น ดังการศึกษาของ ฐิตินันทน์ ผิวนิล และพิมลพรรณ อิศรภักดี (2558) พบว่า การใช้สื่อออนไลน์ที่มากเกินไปทำให้เกิดการสร้างปัญหาภาวะทางจิตใจได้ นอกจากนั้นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างใช้งานมากที่สุดคือ 18.01-24.00 น. ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ บัณฑิต รอดทัศนา (2554) เพราะเป็นช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียนหรือเลิกจากที่ทำงาน ที่ผู้เป็นโรคซึมเศร้ามักต้องการหาพื้นที่ในการสื่อสารเพื่อระบายความรู้สึกที่พบเจอในแต่ละวัน

การศึกษารูปแบบเนื้อหาการสื่อสารพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการโพสต์ข้อความการสื่อสารแบบระบายอารมณ์และความรู้สึก โดยมีการโพสต์แสดงข้อความที่ระบุอาการต่างๆ ได้แก่ ตัดพ้อ ผิดหวัง หดหู่ ร้องไห้ เสียใจ การรู้สึกไม่มีคุณค่า อยากกรีด เก็บกด ฯลฯ ซึ่งคนรอบข้างไม่สามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกได้ ทำให้แสวงหาช่องทางพื้นที่ในการสื่อสารที่มีคนรับรู้และเข้าใจในอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตาภา สุขพลำ (2561) พบว่า บุคคลมักระบายอารมณ์และความรู้สึกบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้อื่นเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และการศึกษาของ Academics from John Hopkins University พบว่าบุคคลใช้พื้นที่บนโลกออนไลน์ระบายความรู้สึกและความก้าวร้าว (Brandbuffet, 2016)

การศึกษารูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมักใช้ประโยคบอกเล่าในทิศทางเชิงลบเพื่อการสื่อสาร เนื่องจากผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้านั้น มักมีทัศนคติที่มองโลกหรือสิ่งรอบๆตัวไปในทิศทางลบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา แรงสิงห์ (2554) กล่าวว่า การรับรู้คุณค่าตนเองแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า นอกจากนั้นการศึกษาของ Appel, Gerlach and Crusius (2015) พบว่าการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กมักส่งผลกระทบเชิงลบกับผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า

ปฏิกิริยาตอบสนองการสื่อสารด้วยการจำแนกตามรูปแบบเนื้อหาการสื่อสาร พบว่า โพสต์ข้อความที่มีการระบายอารมณ์และความรู้สึก เป็นโพสต์ที่มีการกดถูกใจมากที่สุด โดยการกดถูกใจข้อความนั้น แสดงถึงการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่ผู้กดถูกใจมักเห็นด้วยกับผู้ส่งสารไปในทิศทางเดียวกัน ดังงานวิจัยของ ฤดีพร ผ่องสุภาพ (2551) พบว่า รูปแบบการสื่อสารออนไลน์มีทั้งแบบสื่อสารทางเดียวและสื่อสารสองทาง ที่มีลักษณะการตอบสนองที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเกิดช่วงเวลาที่พร้อมกันหรือไม่พร้อมกันก็ได้ ส่วนข้อมูลของโพสต์ข้อความที่มีการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือ การประสบปัญหากับคนรอบข้างในชีวิต จากผลวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมักประสบปัญหากับคนรอบข้าง คือ พ่อแม่ ครอบครัว แฟน เพื่อน และที่ทำงาน ทำให้เป็นการยากต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

ดังการศึกษาของ Gwendolyn Seidman of Albright College กล่าวว่า ผู้ที่ชอบโพสต์ข้อความบนโลกออนไลน์มักใช้เป็นพื้นที่ในการระบาย ซึ่งเป็นผู้ที่ที่มีความเก็บกดและขาดความมั่นใจในตนเอง ทำให้ต้องพึ่งช่องทางออนไลน์ในการโพสต์ข้อความต่างๆ (Scholarship, 2016) สอดคล้องกับการศึกษาของ Whitehill, Brockman and Moreno (2013) กล่าวว่าผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามักเชื่อคำแนะนำบนโลกออนไลน์จากผู้ใหญ่ที่รู้จักกันดีมากถึงร้อยละ 93 อีกทั้งผู้ป่วยยังคงเชื่อความคิดเห็นจากผู้ที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าด้วยกันร้อยละ 26

สำหรับการจำแนกปฏิกิริยาตอบสนองตามรูปแบบประโยคการสื่อสาร พบว่า การโพสต์ข้อความที่มีการกดถูกใจและแสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือแบบประโยคบอกเล่า เนื่องจากการบอกเล่าเป็นการบอกและระบายความรู้สึกของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ดังการศึกษาของ Błachnio, Przepiórka and Pantic (2015) พบว่า การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กทำให้เกิดการเพิ่มภาวะการซึมเศร้าที่มากขึ้น โดยเฉพาะการหมกมุ่นเป็นเวลานานๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร รุ่งเรืองกลกิจ (2560) กล่าวว่า ผู้ที่มีภาวะซึมเศร้ามักเลือกใช้วิธีการบอกเล่าเพื่อระบายความรู้สึก อีกทั้งยังพบว่า พฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่วิธีการรักษาโรคซึมเศร้าที่ถูกต้อง แต่โรคซึมเศร้าจำเป็นจะต้องรักษาด้วยวิธีการบำบัดมากกว่าการระบายความรู้สึกออกมา การใช้งานชุมชนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าจึงไม่ใช่วิธีการรักษาที่ได้ผลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเท่านั้น ทำให้ได้ข้อค้นพบในลักษณะที่กว้าง สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาในรูปแบบเชิงปริมาณด้วยการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยในเชิงลึกอันเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการสื่อสารและปฏิกิริยาตอบสนองของกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ซึ่งผลการวิจัยนั้นจะทำให้สามารถรับทราบวิธีการสื่อสารของผู้ป่วยบนสื่อออนไลน์ ที่สามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ การแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาโรคซึมเศร้าได้

3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการวิจัยไปทำเป็นข้อมูลสำหรับการให้ความรู้ เพื่อให้คนทั่วไปมีความเข้าใจผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามากขึ้น อันจะทำให้ผู้ป่วยมีสุขภาพจิตที่ดีกับการใช้ชีวิตและทำให้สังคมเกิดความสุข

4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการพัฒนาการรักษาทางด้านการแพทย์ เพื่อให้เกิดแนวทางและประสิทธิในการรักษาผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กได้อย่างครอบคลุมและเจาะลึกพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ป่วยได้มากขึ้น เพื่อการบำบัดรักษาอย่างตรงประเด็น

เอกสารอ้างอิง

ฉันทนา แรงสิงห์. (2554). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงราย. *วารสารสภาการพยาบาล. 26* (2), 42-56.

ชิตาภา สุขพลำ. (2561). *การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านสื่อเฟซบุ๊กไลฟ์ (Facebook) ของวัยรุ่นไทย.* เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 12, 170-182.

ฐิตินันทน์ ผิวนิล และพิมลพรรณ อิศรภักดี. (2558). พฤติกรรมการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีกับภาวะสุขภาพใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารธรรมศาสตร์*, 34 (2), 134-149

ฤดีพร ผ่องสุภาพ. (2551). *การแสวงหาข่าวสารการประชาสัมพันธ์และความพึงพอใจในการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา.* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร

ตฤณธวัช วงษ์ประเสริฐ และกุลทิพย์ ศาสตระรุจิ (2559). ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้งานเฟซบุ๊กของวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร.*วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า*, 3(2), 29-46

บัณฑิต รอดทัศนา. (2554). *พฤติกรรมการใช้เฟสบุ๊คและความพึงพอใจต่อการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้าผ่านเฟสบุ๊คคิง เพาเวอร์.* (การศึกษาค้นคว้าอิสระ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพมหานคร

ประชาชาติธุรกิจ. (2561). *โรคซึมเศร้า...โลกซึมเศร้า เพื่อนมนุษย์ 8 แสนคนฆ่าตัวตายใน 1 ปี.* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.prachachat.net/d-life/news-178335

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, ศิริพร จิรวัฒน์กุล, ธรณินทร์ กองสุข, สุพัตรา สุขาวห, จินตนา ลี้จงเพิ่มพูน และเยาวเรศ สุตะโท. (2555). เพศหญิงหรือความเป็นหญิง...จึงนำมาสู่การเป็นโรคซึมเศร้า. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2555*, 57 (1), 61-74

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2560). ภาวะซึมเศร้าในผู้ชาย: มองผ่านเลนส์เพศภาวะ. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 37* (1), 158-165.

Appel, H., Gerlach, A. L. and Crusius, J. (2015). *The interplay between Facebook use, social comparison, envy, and depression. Current Opinion in Psychology*. 2016 (9), 44-49.

Błachnio, A., Przepiórka, A. and Pantic, I. (2015). Internet use, Facebook intrusion, and depression: Results of a cross-sectional study. European Psychiatry, 30 (6), 681-684.

Brandbuffet. (2016). *เจาะพฤติกรรมบนโลกออนไลน์ ชายหญิงต่างกันอย่างไร.* สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก https://www.brandbuffet.in.th/2016/11/gender-specific-behaviors-social-media

Healthtodaythailand. (2561). *จับสัญญาณโรคซึมเศร้าบนสื่อออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2561, จาก http://www.healthtodaythailand.net/จับสัญญาณโรคซึมเศร้า

Honestdocs. (2561). *รู้จักกับโรคซึมเศร้า โรคทางจิตเวชที่พบได้บ่อยมากที่สุด.* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.honestdocs.co/most-common-psychiatric-disorders

Moreno, M. A., Jelenchick, L. A., Egan, K. G., Cox, E., Young, H., Gannon. K. E., and Becker, T. (2011). Feeling Bad on Facebook: Depression disclosures by college students on a Social Networking Site. *Depress Anxiety*, *28* (6), 447–455.

Sanook. (2560). *3 เรื่องเกี่ยวกับ "โรคซึมเศร้า" ที่คนมักเข้าใจผิด.* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.sanook.com/health/7805

Scholarship. (2016). *ไม่น่าเชื่อ!!? คนที่ชอบโพสต์เรื่องส่วนตัวลงโซเชียลมากๆ วิจัยชี้ว่ามีความผิดปกติทางสมอง.* สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จากhttps://www.scholarship.in.th/post-social all-the-time/

Thaipbs. (2561). *เร่งค้นหาผู้ป่วยซึมเศร้าเสี่ยง1.5 ล้านคน สังเกตคนใกล้ชิดสกัด"ฆ่าตัวตาย".* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2561, จาก https://news.thaipbs.or.th/content/270577

Whitehill, M. J., Brockman, L. N. and Moreno, M. A. (2013). "Just Talk to Me": Communicating With College Students About Depression Disclosures on Facebook. *Journal of Adolescent Health*, 52 (1), 122-127.

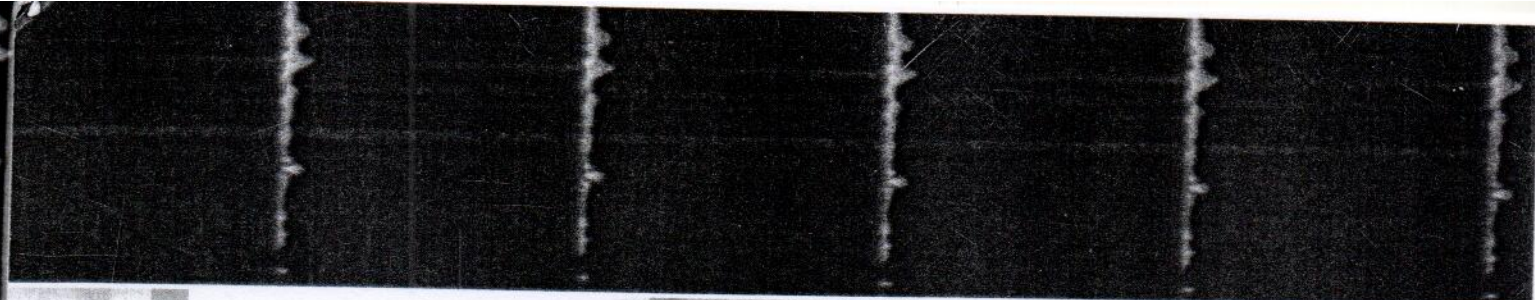

Faculty of Education, Naresuan University
Tel. (+66)5596-2427 E-mail: iesdg@nu.ac.th
Website: http://iesdg.edu.nu.ac.th